

75 AASTAT JÄRVSELJA ÕPPE- JA KATSEMETSAMAJANDIT

H. Kasesalu

Käesoleval aastal möödub 75 aastat Järvselja Õppe- ja Katsemetsamajandi asutamisest. 1920. aastal avati Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna juures metsaosakond ning ühenduses sellega kerkis päevakorda ka vajadus leida äsjaavatud metsaosakonnale praktika- baas. Sobiva metsaala otsimisega hakkas tegelema metsaosakonna tegelik organiseerija ning ühtlasi selle esimene õppejõud Andres Mathiesen. Juba 1920. aasta sügisel külastas ta sel eesmärgil Tähtvere, Vasula, Haaslava, Kaagvere ja Kastre metsi. Selgus aga, et Tartu lähemas ümbruses sobivat metsa ei leidu. Õppemetskonnana sooviti näha võimalikult mitmekesiste puistutega metsaala, kus mets oleks hästi säilinud. Samuti pidid seal olema vajalikud ruumid üliõpilaste majutamiseks praktika ajal. Tartu läheduses olevad Vasula, Vesneri ja Vorbuse metsad olid liiga väikeste tükkidena ega sobinud seepärast A. Mathieseni arvates õppemetskonnaks. Haaslava metsa seisukord oli enam-vähem normaalne, kuid seal esines liiga vähe lehtpuumetsa ning metsad olid liialt ühetaolised. Kaagveres kasvasid peamiselt keskealised männimetsad, lehtpuumetsad peaaegu puudusid. Kumbki mets ei moodustanud suuremat massiivi, seepärast ei saanud neid õppemetskonnaks soovitada. Tähtvere mets oli küll suuremas massiivis, kuid maapind oli seal liiga ühetaoline ning metsa seisukord ei olnud normaalne. Pealegi olid Tähtvere mõisa ja metsa omandisuhted sel ajal veel ebaselged.

Oma kirjas Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna dekaanile 8. detsembrist 1920 märgib A. Mathiesen, et kõige sobivam õppemetskonna asukoht on tema arvates Kastre-Peravalla mets, mis asub Ahja jõe ning Peipsi järve vahel. Edasi loetleb ta selle paiga eeliseid õppemetskonna jaoks. Kastre-Peravalla mets asub ühes massiivis ning seal kasvab nii kuuse-, männi-, lehtpuu- kui ka segametsa. Vanuseklasside järgi on metsa seisukord peaaegu normaalne. Nimetatud piirkond on võrdlemisi mitmekesine nii pinnavormide kui ka mullastikutingimuste poolest. Seal on varem rajatud metsakultuure ning kaevatud parvetuskraave. Üliõpilaste majutamiseks praktika ajal saab kasutada jahilossi. Väga tähtsaks

pidas A. Mathiesen ka seda, et raske juurdepääsu tõttu õppemetskonda on üliõpilased praktika ajal linnast eraldatud ning saavad täielikult metsale pühenduda. Ta kirjutab selle kohta järgmist: *Kõige tähtsam minule paistab siin see, et üliõpilased saaksid Kastre-Peravallas suvel viibides muust maailma ja suurlinna keerulisest elust kõrvale kistud ja nende huvid oleksid kuu või poolteise jooksul ainult metsale pühendatud. Tööviljakus saab hulga suurem olema, kui mets üsna linna lähedusel oleks olnud, kus üliõpilased lõunaks harilikult tööd lõpetaksid ja sedagi võib olla nii tehes, et rohkem kõrvaliste asjade pääle mõtlevad.*

9. detsembril 1920 arutas põllumajandus-teaduskond A. Mathieseni esitatud projekti õppe-metskonna asutamise kohta ja kiitis selle heaks. 11. detsembril pöördus põllumajandusteaduskond oma kirjaga ülikooli nõukogu poole, paludes astuda samme Kastre-Peravalla metsa üleandmiseks üli-koolile. Tartu Ülikooli ajutine nõukogu arutas oma koosolekul 15. detsembril 1920 põllumajandus-teaduskonna ettepanekut ning otsustas selle vastu võtta.

Andres Mathiesen,
õppemetskonna asutaja

22. jaanuaril 1921 pöördus Tartu Ülikooli valitsus oma kirjaga nr. 734 Põllutööministeeriumi

Metsade Peavalitsuse poole palvega anda Kastre-Peravalla mets ülikoolile õppemetskonnana kasutamiseks. Õppemetskonna asukoha valiku küsimust käsitles A. Mathiesen võrdlemisi põhjalikult ka oma artiklis, mis ilmus 1921. aastal ajakirja *Agronomia* esimeses numbris.

Vastavalt põllutööministri sellekohasele ettepanekule otsustas Eesti Vabariigi valitsus 13. aprillil 1921 järgmiselt: *Metsade Peavalitsusel lubada üle anda Tartu Ülikooli metsa-teaduskonna valitsemise alla Kastre-Peravalla metsandik määramata aja peale selle tingimusega, et sissetuleku ja väljaminekute eelarved selles metsandikus Metsade Peavalit-suse poolt kinnitatakse ja puhas sissetulek Metsade Peavalitsuse arvele riigisissetulekuna renteisse saaks kantud.*

Tartu Ülikooli valitsus oma kirjaga nr. 3379, 2. maist 1921 volitas põllumajandus-teaduskonna õppejõudusid hr. A. Mathieseni ja A. Lukseppa kohapeal vastu võtma Metsade Peavalitsuse vastavate ametivõimude käest ülikooli valitsemise alla Kastre-Peravalla metsandikku ja tegema kohapeal ülikooli valitsuse nimel esialgseid tarvilikke korraldusi.

22. mail 1921 kirjutati Kastre metsaüleva hr. Karu ja Tartu Ülikooli metsaasjanduse õpetaja hr. Mathieseni poolt abimetsaüleva hr. Kremseri juuresolekul alla akt Kastre-Peravalla metsa Tartu Ülikoolile üleandmise kohta. 25. mail 1921 pöördus A. Mathiesen Metsaasjanduse Instituudi õppemetskonna kirjaga nr. 1 ülikooli valitsuse poole. Selles märgiti, et Kastre-Peravalla mets on vastu võetud Metsaasjanduse Instituudi valitsemise alla. Veel lisati, et ülevõtmisel jäeti ametisse kõik endised Kastre-Peravalla metsametnikud, kusjuures hr. Kremserile tehti ülesandeks õppemetskonna metsaüleva kohuseid täita.

26. augustil 1921 kinnitas vabariigi valitsus määruse Tartu Ülikooli õppemetskonna valitsemise korra kohta. Selles on öeldud, et õppemetskonna ametnike ja metsavahtide kohta jäävad kehtima kõik need õigused ja kohustused, mis teiste riigi metsametnike kohta on maksvad. Maakonna metsaüleva õigused ja kohustused õppemetskonna asjus lähevad üle ülikooli valitsuse poolt määratud õppemetskonna juhatusele. Metsade Peavalitsuse õigused aga lähevad ülikooli valitsusele, välja arvatud aastaelarvete ja metsamajanduslike plaanide kinnitamine, mis endiselt Metsade Peavalitsuse õiguseks jääb. Nimetatud määrusele olid alla kirjutanud riigivanem K. Päts, haridusminister H. Bauer ja riigisekretär K. Terras. 12. aprillil 1922 kinnitati A. Mathiesen õppemetskonna juhatajaks. Sellele kohale jäi ta (lühemate vaheaegade) kuni 1944. aastani.

18. juunil 1925 võeti Eesti Vabariigi Riigikogu poolt vastu ülikooli seadus, mille põhjal õppemetskond muutus täielikult Tartu Ülikooli omanduseks.

Kastre-Peravald oli möödunud sajandi keskpaigas muust maailmast soodega eraldatud paik. Inimeste elukohad paiknesid siin kõrgematel liivaseljakutel, mida ümbritses soo. Et põldu harida, tuli ulatuslikult kütist teha. Kui kütisemaal saak kehvaks jäi, jäeti selle maatüki harimine ning teises kohas valmistati ette uus kütisemaa. Mahajäetud maadele aga tekkis loodusliku uuenduse teel peagi uus metsapõlv. Carl Rückeri 1839. aastal tehtud Liivimaa kaardi järgi moodustavad Kastre-Peravalla metsandiku territooriumist valdava osa sood ja lehtpuumetsaga kaetud soostunud alad. Prof. Ponset de Sandoni järgi (1898) oli see piirkond raskesti läbitav soomaastik laialdaste madalsoo- ja rabaaladega, kus metsamaad oli ainult 1257 ha (see moodustas 23,4 % üldpindalast).

Kastre-Peravalla metsandik kuulus Kastre mõisale, mis ajavahemikus 1850...1918 oli von Esseni suguvõsa valduses. Siinseid metsi kasutati varasematel aegadel väga tagasihoidlikult, sest puudusid võimalused materjali turustamiseks. Metsa raiuti peamiselt kohalike elanike tarbeks ja ainult valikraie korras. Aastail 1860...1865 viidi Kastre-Peravalla metsades läbi esimene metsade plaanistamine. See toimus maakorralduse ülesandel, mistõttu metsaeraldistele erilist tähelepanu ei pööratud. Metsandiku lõuna- ja keskosa jaotati ruudukujulisteks kvartaliteks.

Selleks, et Peravalla metsadest reaalselt tulu saada, oli tarvis teha ulatuslikke kuivendustöid ning ehitada teid metsamaterjali transpordiks. Kastre mõisa omanik oli 19. sajandi viimasel veerandil Nikolai von Essen, kes oli tuntud edumeelsete vaadetega mehena. Ta hakkas kavandama abinõusid Peravalla metsade majandamiseks. N. Essen palkas ametisse ettevõtliku metsaülema Martin Maurachi, kes töötas sellel kohal aastatel 1883...1897. Esmajärgulisteks ülesanneteks siinsete metsade majandamisel oli kuivendus ning teede ehitus.

Kogu metsamaa looditi ning tuntud taanlasest melioratsiooniinsener Peder Rosenstand-Wöldike koostas kuivendusprojekti, mida hakati kohe ka ellu viima. Magistraalkraavidele ehitati vesiväravad ning neid kraave kasutati hiljem metsamaterjali parvetamiseks. Ajavahemikus 1884...1897 kaevati Kastre-Peravalla metsades ligi 150 km kraave, mis läks maksma rohkem kui 36 000 kuldrubla. Kuivendustööde tulemusena suurenes endise siirde-soo arvel märgatavalt metsamaa pindala ning paranesid mõnevõrra ka ümbruskonna kliimaolud. Loomulikult tehti sel ajal neid töid käsitsi, peamised kraavimehed olevat olnud saarlased. Koos kuivendustöödega ehitati välja ka suhteliselt

Martin Maurach,
Kastre-Peravalla metsaülem
aastail 1883...1897

korralik kruuskattega teedevõrk. Metsamaterjali transport Tartu toimus põhiliselt mööda veeteed Ahja jõe ning Emajõe kaudu. Palgid pukseeriti parvedena, küttepuud aga laaditi Ahijärve ääres lotjadesse. Seoses transpordiolude paranemisega suurenes järk-järgult ka metsakasutus, ulatudes sajandi lõpul kuni 9000 tm aastas. Ülestöötatavast kogusest saadi sel ajal ligikaudu $\frac{1}{3}$ tarbematerjali ja $\frac{2}{3}$ küttepuid.

Metsaülem M. Maurach alustas ka metsakultuuride rajamist. Kõrvuti kohalike puuliikidega kultiveeriti sel ajal ka mõningaid võõrpuuliike, nagu lehist, nulgu, musta ja valget mändi. Kuna tol ajal kogemused metsakultuuride rajamisel puudusid, siis suur osa rajatud kultuure hukkus. Metsakultuure rajati sel perioodil keskmiselt 13 ha aastas. Kastre-Peravalla asutati ka taimeaed. M. Maurach pööras suurt tähelepanu metsaametnike ettevalmistamisele. Sel eesmärgil koostas ta õpiku *Praktiline metsaasjandus*, mis oli üks esimesi metsanduslikke õpperaamatuid Eestis. Samuti koostas ta palkide mahutabelid, mida kasutati hiljem veel mitme aastakümne jooksul.

M. Maurachi järel tuli Kastre-Peravalda metsaülemaks Gerhard Kremser, kes oli sel ametikohal lühemate vaheaegadega kuni 1922. aastani. Uus metsaülem jätkas põhiliselt juba varem alustatud töid, kuid viis sisse ka mõningaid uuendusi.

Sajandi lõpuks oli Kastre-Peravallas välja kujundatud tolle aja kohta juba eeskujulik metsamajandus. Siinseid tulemusi metsakuivenduse ja kultiveerimise alal käidi vaatamas ka kaugematest kohtadest. 1890. aasta juunikuus külastas Kastre-Peravalda Balti Metsaseltsi ekskursioon. 1898. aasta suvel tutvusid siinsete metsakuivendustöödega Maakultuuri Büroo vahendusel Peterburi Metsainstituudi üliõpilased ja õppejõud. Oktoobrikuus 1900 külastas Kastre-Peravalda krahv Friedrich Berg Sangastest, kes tundis erilist huvi siinsete võõrpuuliikide vastu. Juulis 1914 käis Kastre-Peravalla metsades jälle Balti Metsaseltsi poolt korraldatud ekskursioon. Hiljem (1915) selle käigu kohta avaldatud ülevaates anti kiitev hinnang Kastre-Peravallas tehtud melioratsioonitööde kohta, puudujääke leiti aga metsakultuuride juures.

**Gerhard Kremser,
Kastre-Peravalla metsaülem
aastail 1898...1922**

tootlikkusega männikud. Valikraie korras raiuti välja hulk paremaid mände kogu metsamassiivi ulatuses. Nimelt müüs tolleaegne metsa omanik Aleksander Essen metsakaupmees Smuljanile kõik paremad männid metsandikus, mis 6,5 m kõrguselt vähemalt 25 cm läbimõõdu välja andsid. Raiumine kestis kuni 1920. aastani, siis pani Eesti Vabariigi maaseadus sellele piiri. Seega ei jõutud õnneks kõiki lepingus ettenähtud puid välja raiuda.

Vabadussõja aastail valitses riigis küttepuid kriis. Selle likvideerimiseks läks ka Kastre-Peravalla metsas mitu kvartalit lageraie alla. Tol ajal raiuti põhiliselt teede äärest, kus transporditingimused oli paremad.

Ülikoolile üleandmise ajal oli metskonna üldpindala 6968 ha, sellest metsamaad 3520 ha. Hiljem laiendati metskonna piire põhjapoolsete soode arvel. Õppemetskonna asutamisel seati selle ette kaks peamist ülesannet: võimaldada metsaosakonna üliõpilastele suviste praktikumide korraldamist ning õppejõududele metsanduslike uurimistööde tegemist. Põhiliselt neid ülesandeid on Järvelja metsad täitnud tänaseni.

1921. aasta maikuuks saabusid õppemetskonda esimesed 29 üliõpilast koos õppejõud A. Mathieseniga. Siin toimus 7 nädalat kestnud praktikum geodeesias. Üliõpilased kaardistasid metskonna lõunaosas kokku 4600 ha. Järgmisel aastal viibis õppemetskonnas juba 66 üliõpilast. Peale geodeesia toimus siis praktikum veel metsakasvatuses ja metsatakseerimises. Hiljem lisandusid praktikumid metsakasvatuses ja puidutehnoloogias. Üliõpilaste poolt kogutud andmete põhjal koostati 1923. aastal metsakorralduse kava.

Esimesed praktikasüved Järveljal olid üliõpilastele küllaltki rasked. Juhtusid olema Peipsi kõrvee aastad, mistõttu metskonna põhjaosa oli üle ujutatud. See raskendas märgatavalt mõõdistamise töid selles piirkonnas. Ka sääski ja parmused olevat neil aastail väga rohkesti olnud. Nii mõnigi noor tudeng pidanud siis eriala vahetamise plaani. Puudusid ju tol ajal veel efektiivsed sääsetõrjevahendid. Need aga, kel jätkus tõsist huvi metsa vastu, kannatasid kõik need ebamugavused välja. Kes oli praktikapäevil toime tulnud Järvelja küllaltki keeruliste segapuistute takseerimisega ning välja kannatanud lugematud sääsetorked, neile ei valmistanud edaspidine metsanduses töötamine tavaliselt enam raskusi. Õppemetskonna eksisteerimise esimestel aastatel avaldati ka arvamust, et selle koha valik pole õnnestunud (Reim, 1924). Puudustena toodi esile rasket juurdepääsu, üliõpilaste ebasoodsaid elu- ja töötingimusi, soometsade domineerimist. Enamuses olid aga õppemetskonna valiku kohta antud hinnangud täiesti positiivsed. Tunnustavalt märgiti ära siinseid väga vaheldusrikkaid ning hästi säilinud puistuid, paljusid võõrpuuliike, korralikku kuivendus-

süsteemi ning eeskujulikke metsateid. E. Vesterinen (1921) kirjutab selle kohta järgmiselt: *Iseäranis paistis silma õppemetskonna hea valik Kastre-Peravallas. Oma mitmekülgsega pakub see kõige paremat materjali õppijatele nii geoloogilises ja botaanilises kui ka puht metsatehnilises suhtes.*

Kohe pärast ülikoolile üleandmist asuti metskonda korrastama ja välja arendama. Esimese maailmasõja päevil oli siin tehtud rohkesti suurepinnalisi lageraieid ning need raiestikud oli tarvis kiiresti kultiveerida. Kuna varem siin olnud taimeaiad olid sõja ajal hävinud, siis tuli nüüd alustada uute rajamisega. Juba 1921. aasta kevadel asutati tolleaegse jahilossi juurde 0,6 ha suurune taimeaed. Männiraiestike kultiveerimisel kasutati kas külvi või istutamist kaheaastaste seemikutega. Kuuski istutati põhiliselt koolitatud taimedena, vähemas ulatuses istutati mätastaimi.

Aastast 1922 kuulus õppemetskonna juhataja korraldusse Raadi park, kuhu järgmisel aastal hakati rajama dendroloogiaaeda. 1927. aastal liideti õppemetskonna külge Kuusnõmme metsandik Saaremaal. Selle eesmärgiks oli metsanduslike katsete korraldamine loomuldadel.

1930. aastal nimetati senine õppemetskond ümber õppe- ja katsemetskonnaks. Uus nimetus andis tunnistust sellest, et Järveljal hakati õppepraktikumide kõrval üha rohkem tegelema ka metsandusliku uurimistööga. Metsa rajati hulk alalisi proovitükke mitmesugusteks vaatlusteks. Uuriti puistute kasvukäiku, kasvavate puude laasimist, haava uuenemist, võõrpuuliikide aklimatiseerimist, kuivenduse mõju metsa juurdekasvule jne. Alates 1924. aastast tehakse Järveljal meteoroloogilisi vaatlusi. 1930. aastast kuulus õppe- ja katsemetskonna koosseisu katseala assistent. 1931. aastal võeti õppe- ja katsemetskond vastu Rahvusvahelise Metsanduslike Katsejaamade Liidu liikmeks. Sellega tihenes kontakt välismaiste metsanduslike uurimisasutustega. 1932. aastal vahetati teaduslikke väljaandeid juba 23 riigis asuva 50 mitmesuguse asutusega. Öppe- ja katsemetskonna kulul muretseti metsaosakonnale väärtuslik metsateaduslik raamatukogu, mida pidevalt täiendati. Tema kulul trükiti ka *Tartu Ülikooli Metsaosakonna toimetusi*, kus avaldati metsanduslikke uurimistöid. Samuti anti metskonna kulul välja 13 vihikut *Tartu Ülikooli Öppe- ja Katsemetskonna Teateid*, milles avaldati põhiliselt Järveljal tehtud katsetööde tulemusi.

Suurt rõhku pandi ka metskonna majanduse arendamisele. Tööliste majutamiseks ehitati uusi elamuid. Seoses taimeaedade laiendamise ehitati Järveljale kaks kasvuhoonet puu- ja põõsaliikide paljundamiseks. Metsamaterjali töötasid üles põhiliselt metskonna alalised töölised. Aastas raiuti sel perioodil ligikaudu 10 000 tm puitu lageraiana, peale selle hooldusraied ning surnud metsa koristamine. Küttepuidest läks ligikaudu 95 % ülikooli vajadusteks. Jätkati kuivendustöid, uusi kraave kaevati põhiliselt Haavametsa ja Apnassaare vahtkondades. 1940. aastal ulatus kuivenduskraavide üldine pikkus Järveljal 314 km.

Sõjaeelsetel aastatel oli õppe- ja katsemetskond kohaks, mida sageli külastasid ekskursioonid. Siin tutvuti kuivendustöödega, puistute hooldamisega, taimeaedade ja puukoolide tööga. Prof. A. Mathiesen (1937) kirjutab selle kohta järgmiselt: *On eriti näitamisväär suured hääs kasvuhoo olevad noormetsa alad, mis on rajatud endistele kõlbmata maadele, peaaegu läbipääsemata soodele ja seda tööd jätkatakse. Palju on tehtud ja saavutatud välismaa puude, eriti aga ilupuude ja -põõsaste kasvatamisel ja levitamisel. Eestis pole varem ükski puukool teinud nii suurt tööd ilupuu ja -põõsaste taimede levitamisel, sest nende tarvitajad on üle terve kodumaa.*

Alates 1935. aastast korraldati siin igal suvel lühiajalised metsanduslikud kursused põllumajandusteaduskonna agronoomiaosakonna üliõpilastele. Öppe- ja katsemetskonda külastasid korduvalt paljud välismaa metsaadlased ja naabermaade ülikoolide metsaosakondade üliõpilased.

Suure lünga löid õppe- ja katsemetskonna tegevusse II maailmasõja aastad. Okupatsioonivõimude korraldusel toimusid üleplaaniolised lageraied. Soikus taimeaedade tegevus, kuna puudus nõudmine istutusmaterjali järele. Suurt kahju tekitas võõrpuuliikidele 1939/40. aasta erakordselt külm talv, mille tagajärjel paljud õrnemad liigid hukkusid.

Pärast sõja lõppu algas taas õppe- ja katsemetskonna korrastamine. Päevakorrale tõusis raie- ja veotööde mehhaniseerimine.

1951. aastal läks Järvelja koos endise TRÜ Metsandusteaduskonnaga üle äsja loodud Eesti Põllumajanduse Akadeemia koosseisu. Vastav akt kirjutati alla 20. juulil 1951 tolleaegsete rektorite F. Klementi ja R. Antonsi poolt. 1953. aasta lõpul nimetati metskond ümber

õppe- ja katsemetsamajandiks, millist nimetust kannab praegugi. 1962. aastal liideti majandiga endise Nõmme kolhoosi maad, mille tõttu majandi territoorium märgatavalt suurenes.

Järvelja Õppe- ja Katsemetsamajand moodustab käesoleval ajal ühtse metsa- ja soomassiivi, mille suurim ulatus ida-lääne suunas on 11 km ning põhja-lõuna suunas 18 km. Majandi metsad asuvad reljeefilt võrdlemisi ühtlasel tasandikul, mis ulatub 31...40 m üle merepinna. Majandi põhjaosa kujutab endast Peipsi järve rannikumadalikku, mis ulatub ainult umbes 1 m üle Peipsi järve keskmise veetaseme. Sellest soomassiivist kerkivad arvukad uhtelise päritoluga kirdest edelasse kulgevad liivaseljakud ja saared, mille kõrgus ümbritseva maapinna suhtes on 1...3 m. Majandi kesk- ja lõunaosa on nõrgalt lainjas, kus madalamad seljakud ja tasased alad vahelduvad soostunud aladega. Kuigi Järvelja maastik on väliselt vormilt võrdlemisi tagasihoidlik, on mullastik siin seevastu küllalt mitmekesine ja vaheldusrikas. Sellest tulenevalt on ka puistud ja nende alustaimestik väga vaheldusrikkad. Siinsel suhteliselt väikesel pindalal esineb valdav enamik Eesti metsakasvukohatüüpe, välja arvatud loo- ning kuivad nõmmemetsad.

Viimase metsakorralduse (1993) järgi on majandi üldpindala 11 325 ha, sellest metsamaad 6595 ha. Seoses endiste talumaade tagastamisega majandi üldpindala mõnevõrra väheneb. Metsamaast moodustavad hoiumetsad 45 % ja tulundusmetsad 55 %. Hoiumetsadest hõlmavad suurema osa Emajõe-Suursoo sookaitseala ning eriti hinnalised puistud majandi keskuse ümbruses. Soodena on arvel 3530 ha, mis moodustab 31 % üldpindalast.

Puistutest domineerivad majandi territooriumil pindala järgi kasepuistud (49 %), järgnevad männipuistud (26 %) ja kuusepuistud (16 %). Vähem on sanglepa- (7 %) ning haavapuistuid (1 %). Puistute üldine keskmine boniteet on II.2, puistute keskmine vanus aga 58 aastat.

Kui vaagida Järvelja metsade osa Eesti metsanduse arengus möödunud 75 aasta vältel, siis tuleb esmajoones märkida nende tähtsust metsanduse eriala üliõpilaste õppebaasina. Riigivõim ja ühiskondlik kord Eestis on selle aja jooksul korduvalt muutunud, sõjavanker kaks korda üle veerenud. Iga aasta maikuu on aga Järveljale saabunud tulevased metsamehed praktilisi oskusi saama siinsetest metsadest ja taimeaadadest. Kõrvuti õppepraktikumidega toimub Järvelja metsade baasil ka intensiivne teaduslik uurimistöö. Esimesed alatised prooviajad pärinevad aastast 1922. Lisaks neile on järgnevatel aastakümnetel rajatud palju uusi proovitükke ning katsealasid. Järveljalt kogutud materjalide põhjal on valminud arvukalt üliõpilaste diplomitöid. Ka mitme magistri-, kandidaadi- ja doktoridissertatsiooni jaoks on saadud siit andmeid. Metsandusliku uurimistöö omapära seisneb selles, et usaldusväärsete andmete saamiseks kulub sageli hulk aastaid. Prof. A. Mathiesen (1932) kirjutab selle kohta järgmiselt: *Olgu mainitud, et nii mõnigi katse oma ulatuse poolest kestab mitukümmend aastat. Asja organiseerija sageli ei suuda katset lõpuni viia ja näha oma töö lõplikke tulemusi, sest inimese eluiga on liig lühike selleks, et jälgida põlise metsa eluavaldu.* Seda hoolikamalt tuleb suhtuda katsete rajamisse, sest tehtud vigu on sageli raske parandada. Järvelja nimega on lahutamatult seotud võõrpuuliikide kasvatamine Eestis. Aastakümnete jooksul on siinsetest taimeaadadest levitatud paljude puu- ja põõsaliikide istikuid üle kogu meie vabariigi. Ka metsakuivenduse osas on Järvelja metsades saadud märkimisväärseid tulemusi. Rohkem kui sada aastat kestnud kuivendustööde tulemusena on metsamaa pindala tunduvalt suurenenud ning oluliselt on tõusnud puistute boniteet. Järveljal asub Eesti esimene metsakaitseala, 1924. aastal kehtestati kaitseerimise siinses looduskaitsekvartalis.

Viimasel paaril aastal on tihenened meie metsandusüliõpilaste kontaktid ka teiste riikide üliõpilastega. Tudengite vahetuse korras on Järveljal praktiliselt olnud Helsingi Ülikooli, Evo Kõrgema Metsakooli, Eberswalde Rakenduskõrgkooli ning Hamburgi Ülikooli kasvandikud. 1995. aasta septembris toimusid Järveljal Põhjamaade doktorantide kursused metsakultiveerimise alal, kus osavõtjaid oli Soomest, Rootsist, Norrast, Taanist, Lätist ja Leedust.

Majandi keskuses on ehitatud ajakohane kauplus-söökla, saun, kasvuhoone, mehhaniseeritud lõppladu koos olmehoonega, samuti uusi elamuid ning ühiselamud üliõpilastele. Endise Järvelja jahilossi asemele, mis hävis tulekahjus 1948. aastal, on valminud uus jahiloss.

Kui heita pilk tulevikku, siis Järvelja kui õppe- ja teadusliku töö baasi väljakujundamiseks on tarvis veel palju ära teha. Seoses raietööde tehnoloogia muutumisega on tarvis majand varustada uue ajakohase tehnikaga. Rekonstrueerimist vajab saetööstus ning lahendamist ootab puidujäätmete otstarbekas kasutamine. Vaja on intensiivistada ehitust, et parandada töötajate olme- ja töötingimusi. Metsades aga ootavad rajamist uued katsealad.

Kirjandus

- Berg Fr. Ein Besuch nach Kaster. Baltische Wochenschrift 1900, 11: 132...134.
- Mathiesen A. Õppemetskond. Agronoomia, nr. 1, lk. 35...38, 1921.
- Mathiesen A. Õppe- ja Katsemetskond. Tartu Ülikool sõnas ja pildis 1919-1932. Tartu, lk. 162...165, 1932.
- Mathiesen A. Eesti ülikool eesti teaduse arendajana. Üliõpilasleht nr. 3, lk. 72...74, 1937.
- Orlowsky A. Die Exkursion des Vereins Baltischer Forstwirte nach Kaster am 12.-14. Juli 1914. Verein Baltischer Forstwirte. Jahrbuch 1914. Jurjev, 1915.
- Ponset de Sandon B. Понсет де Сандон Б. Осушение болот в имении Кастер. — Сельское хозяйство и лесоводство 1898, Т. СХСІ, N. 12.
- Reim P. Õppemetskonda sõidu puhul. Eesti Mets, nr. 13/14, lk. 140...142, 1924.
- Sivers M. Exkursion des baltischen Forstvereines nach Kaster. Baltische Wochenschrift 1890, 28: S. 317...319.
- Vesterinen E. Metsateaduslise õpetuse sihtjoontest Eestis. Eesti Mets 1921, 11.